

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ЕКОМЕНЕДЖМЕНТУ В ТУРИЗМІ

С.М. Голубнича, к.б.н., доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк

Постановка проблеми. Розвиток екологічної кризи в першу чергу визначається збільшенням обсягів промислового виробництва й використання природних ресурсів. У той же час промислове виробництво забезпечує основні можливості соціального розвитку. При цьому усе більше очевидної стає неефективність спроб зміни негативних тенденцій у розвитку екологічної ситуації тільки на основі твердих адміністративних методів і форм екологічного керування. Вихід зі сформованого положення безпосередньо пов'язаний з пошуком принципово нових підходів до рішення територіальних екологічних проблем.

Туристична діяльність є невід'ємним явищем сучасного життя, виступаючи важливого складового соціально-економічного розвитку регіонів. Адже стійкий розвиток туристичної сфери, пристосований до умов відповідного регіону, буде сприяти розвитку цього регіону в майбутньому.

За оцінкою ЮНВТО екологічний туризм входить у п'ять основних стратегічних напрямків розвитку туризму на період до 2020 року. Екологічний туризм поєднує широкий спектр видів туризму, заснованих на використанні природних ресурсів. Успіх туристичного бізнесу передбачає вирішення конфлікту між необхідністю для людини незабрудненого повітря, води, недоторканого ландшафту й зазіханням на їхню чистоту й первинність із боку підприємств і самих людей. Отже, розвиток туризму залежить від стану навколишнього середовища й ефективності природоохоронної діяльності.

Метою роботи є розгляд аспектів використання принципів екоменеджменту у туристичній сфері. Безумовно ця проблема є актуальною для Донецької області, що займає перші місця за кількості промислових підприємств, щільності їхнього розміщення, смертності населення та рівня захворюваності.

Аналіз попередніх публікацій. Проблема активізації розвитку екологічного туризму в Україні не є новою. Дослідники звертають увагу на необхідність створення в регіонах України еколого-економічних зон як інструментарію апробації заходів забезпечення екобезпеки й збереження природно-ресурсного потенціалу [1-2].

Утворення на певних територіях регіонів України спеціальних туристсько-рекреаційних зон дозволить забезпечити раціональне освоєння туристсько-рекреаційного потенціалу середовища, буде сприяти збереженню унікальних природних систем, створенню нових робочих місць і розвитку відповідної інфраструктури [3-4].

Зараз рекреаційна складова цих територій сприяє розвитку екологічно орієнтованого туризму. Отримані від цього вигоди можуть бути використані для розробки відповідних економічних механізмів, забезпечуючи одночасно збереження біологічного різноманіття і його рекреаційне використання, рішення проблем зайнятості населення, залучення засобів від екологічного туризму на збереження й поновлення навколишнього середовища й здійснення інших заходів.

Виклад основного матеріалу. Аналіз статистичних даних свідчить, що доходи від туризму є найбільш високими в тих країнах, де значні площі займають природні території, які особливо охороняються. В Донецькій області на початок 2012 року існує 107 одиниць природних територій особливої охорони, загальною площею 91300 га, що становить 3,4% території області. Тепер необхідно враховувати порівняно низьку рекреаційну місткість природних територій, які особливо охороняються. Туристичний рух у широкому розумінні, на жаль, є одним з елементів руйнування природного середовища. Для подолання цього протиріччя необхідно впровадження принципів екоменеджменту в туристичній діяльності.

Використання рекреаційних функцій природних територій, які особливо охороняються, як об'єкти екологічного туризму вимагає капітальних вкладень для створення особливої інфраструктури - прокладка екологічних маршрутів, створення інформаційних матеріалів, відкриття музеїв й інших елементів, а також для проведення спеціальних досліджень, спрямованих на уточнення рекреаційної місткості, побудова прогнозів потоків туристів.

Для підвищення рівня самооплатності установ природно-заповідного фонду пропонується стимулювання розвитку діяльності національних парків із пріоритетною орієнтацією на екологічний, у тому числі сільський зелений туризм, традиційні народні промисли, виробництва екологічно чистих продуктів харчування, оздоровчих і лікувальних трав'яних сумішей, предметів побуту з регіональною символікою. Господарська діяльність на природних заповідних територіях обмежена відповідно Закону України від 16.06.1992 р. № 2456-ХП "Про природно-заповідний фонд України", тому джерелами самофінансування може бути еколого-освітня діяльність.

Спеціальні туристсько-рекреаційні зони не є характерним, типовим туристичним об'єктом, оскільки використання розміщених у них природних комплексів повинне бути регламентованим й обмеженим. Виходячи з основних тенденцій сучасних негативних змін стану навколишнього середовища, зокрема в туристсько-рекреаційних зонах, існує необхідність в екологізації туристичної сфери.

Під екологізацією туристичної сфери мається на увазі впровадження таких способів і методів раціонального використання туристсько-рекреаційного потенціалу, завдяки яким буде забезпечуватися збереження якості навколишнього природного середовища як важливого фактора якості життя в регіоні. Важливим фактором виступає інноваційне забезпечення. Характерними рисами екобезпечних інновацій є високий рівень засобів праці й туристичних послуг, їхня прогресивність. Ці риси в кінцевому результаті їхнього прояву мають на меті досягнення збалансованості розвитку туристичних зон, передбачаючи збереження оптимальних умов функціонування екологічних систем.

Комплексний характер ефективності інноваційних рішень, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки туристсько-рекреаційної зони, включає:

- економічний ефект - поліпшення якості продукції, росту продуктивності праці, оптимізація терміну служби основних фондів, удосконалення техніки й технології, скорочення строків їхнього освоєння, застосування нових видів сировини й матеріалів; зменшення відповідних штрафів, пені й виплат щодо екологічних платежів, на паливно-енергетичні ресурси, придбання сировини й матеріалів, зниження норм витрат матеріалів, поглиблення спеціалізації виробництва, зниження умовно-постійних витрат, на експлуатацію нових засобів праці, удосконалення системи керування й організації праці, ліквідацію наслідків від забруднення навколишнього середовища;

- соціальний ефект - зменшення захворюваності населення регіону, економія робочої сили, психологічний ефект у результаті задоволення населення якістю середовища, формування належного морально-психологічного клімату, поліпшення системи екологічної освіти та ергономічних характеристик середовища життя й праці людей, естетичний ефект від збереження навколишнього середовища, запобігання міграції, що може бути викликана погіршенням якості навколишнього середовища, генетичний ефект, рекреаційне забезпечення регіону, поліпшення демографічної ситуації в регіоні;

- екологічний ефект - збільшення витрат на раціональне використання й відтворення природно-ресурсного потенціалу регіону, запобігання техногенних аварій і катастроф; одержання позитивних результатів: відтворення й підтримка екологічної рівноваги, збереження унікальних елементів навколишнього середовища.

Висновок. Таким чином, питання розвитку мережі туристичних об'єктів в Україні здобуває стратегічно важливе значення. Використання інноваційних рішень різноманітного характеру, спрямованих на досягнення збалансованості розвитку туристичних зон, передбачає збереження оптимальних умов функціонування природно-екологічних систем. Необхідно організувати туристичну діяльність керуючись принципами екоменеджменту, щоб зберегти природне середовище, його естетичну красу, різноманіття й чистоту не тільки для тих, хто відпочиває сьогодні, але й для тих, хто буде відпочивати в майбутньому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галушкіна Т.П., Фесенко О.А. Екополігони як інструментарій апробації заходів забезпечення екобезпеки та збереження природно-ресурсного потенціалу на регіональному рівні // Матеріали докладов Всеукр. науч.-практ. конф. «Современные проблемы социально-экономического развития регионов Украины». – Донецк: Ин-т экономики пром-сти НАН Украины, 2008. – С.120-125.
2. Тишков А.А., Чжан Гуаншэн. Экологический туризм на особо охраняемых природных территориях Китая // Известия АН. – Сер. Географическая. – 2003.- №1. – С.90-100.
3. Егоренков Л.И. Экология туризма и сервиса. - М.: Финансы и статистика, 2003.-208 с.
4. Донбас заповідний. Науково-інформаційний довідник-атлас/ Під заг. ред. С.С. Куруленка, С.В. Третьякова. – Донецьк: Донецька філія державного інституту підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів Мінекоресурсів України, 2007. – 160 с.